

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โลกในศตวรรษที่ 21 นี้มีการเปลี่ยนแปลงและเจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว นั่นคือโลกเข้ามาอยู่ในยุคสารสนเทศที่มีการใช้เทคโนโลยีในระดับสูง มีการกระจายการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นไปอย่างกว้างขวางเนื่องจากราคาคอมพิวเตอร์มีราคาถูกลงและเพิ่มประสิทธิภาพที่สูงขึ้น ทำให้คอมพิวเตอร์กลายเป็นเครื่องใช้ประจำสำนักงานและเป็นเครื่องใช้ประจำบ้านเรือน การประสานที่สำคัญระหว่างเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้โทรคมนาคมมีการทำงานที่อยู่ในรูปแบบเดียวกันมากขึ้น (ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2548)

ในสังคมสารสนเทศหรือสังคมข้อมูลข่าวสารที่เริ่มในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 จวบจนถึงปัจจุบัน ข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญจนเปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งในปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ผู้ที่สามารถควบคุมข้อมูลข่าวสารได้คือผู้ที่มีอำนาจและเป็นผู้ที่ได้เปรียบในสังคม เราอาจเรียกยุคปัจจุบันว่าเป็นยุคของการปฏิวัติการสื่อสารก็ได้ พัฒนาการในเรื่องเทคโนโลยีที่สำคัญ ได้แก่ การผสมผสานรวมตัวกันของคอมพิวเตอร์ การสื่อสารโทรคมนาคมและการสื่อสารมวลชน การสร้างตัวชิปและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ทำงานเชื่อมต่อกับสายโทรศัพท์และดาวเทียมทำให้การสื่อสารของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปในทุกมิติและมีศักยภาพมหาศาล (รจิตลักษณ์ แสงอุไร, 2548) การสื่อสารนั้นแทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวันของมนุษย์จนไม่อาจหลีกเลี่ยงที่จะติดต่อกับบุคคลอื่นๆ รอบข้าง เนื่องจากการติดต่อสื่อสารนี้เองที่ทำให้มนุษย์มีวิวัฒนาการก้าวหน้าขึ้น ทำให้มนุษย์เข้าใจกันและดำรงตนอยู่ในสังคมได้

จากสภาพสังคมปัจจุบันที่เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา นั้น ทำให้ “ข้อมูล ข่าวสาร” เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการตัดสินใจ ดังนั้นความต้องการทางด้านการสื่อสารจึงเกิดขึ้นและเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจหยุดยั้ง จนกระทั่งมีการลงทุนในราคาสูงเพื่อหาอุปกรณ์ทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูงเข้ามาใช้เพื่อความคล่องตัวมากขึ้นในด้านการสื่อสาร (กมลวรรณ รัตนอำไพ, 2535) ยุคที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านเทคโนโลยีย่อมทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไปด้วย ผู้คนจะติดต่อกันได้สะดวกรวดเร็วขึ้น สามารถติดต่อกันได้ทุกสถานที่ทุกเวลา สิ่งที่ใช้ติดต่อสื่อสารมักจะอยู่ในรูปข้อมูลหรือสัญลักษณ์ที่ถูกทำให้เป็นสากลซึ่ง

สามารถเข้าใจได้ทั่วโลก ความแตกต่างจะถูกทำให้ลดลงและหายไปในที่สุดเนื่องจากการแพร่กระจายตัวอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีไปสู่ทุกมุมบนโลก นั้นหมายถึงการก้าวเข้าสู่ยุคหลังสมัยใหม่โดยการนำของวิวัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีนั่นเอง

ในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology :IT) มีความก้าวหน้านี้ เทคโนโลยีการสื่อสารได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนยุคปัจจุบันนี้มีสื่อทางด้านอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมาก หรือที่เรียกว่า “สื่อใหม่” (New Media) ซึ่งหมายถึงสื่อทางด้านอิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัล ซึ่งสามารถกระจายข่าวสารไปได้รวดเร็วและกว้างไกล (กาญจนา แก้วเทพ, 2539)

รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนที่ใช้ชีวิตอยู่นอกบ้านมากขึ้น ทำให้สื่อมีการพัฒนาช่องทางและรูปแบบเพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคมากที่สุด “สื่อออนไลน์” จึงเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ทุกตารางนิ้ว ที่สามารถจับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด นอกจากนี้สื่อใหม่ก็เติบโตขึ้นเป็นทางเลือกใหม่ในยามที่สื่อเก่าอย่างโทรทัศน์ วิทยุ และสิ่งพิมพ์ มีข้อจำกัดจากอำนาจรัฐ ทำให้ทั้งผู้ชม ผู้ผลิต และนักโฆษณาหันไปหา “สื่อใหม่” อย่างทีวีดาวเทียมและเว็บไซต์ อย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน นับเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สิ้นสะเทือนสภาพเศรษฐกิจและสังคมอย่างเห็นได้ชัด

ในยุคสังคมสารสนเทศนั้น ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารขึ้นมาใหม่หลายรูปแบบ หนึ่งในนั้นได้แก่ “สื่อโทรศัพท์มือถือ” (Mobile Media) ที่ผู้คนในสังคมคุ้นเคยและรู้จักกันเป็นอย่างดีเนื่องจากเป็นนวัตกรรมที่ถูกสร้างขึ้นและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากโทรศัพท์พื้นฐาน จนในที่สุดกลายเป็นโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือโทรศัพท์มือถือที่สามารถพกพาไปใช้งานได้ทุกหนทุกแห่งไม่ว่าจะอยู่ ณ ตำแหน่งใดบนโลกใบนี้ ทำให้ไม่พลาดการติดต่อสื่อสารและสามารถรับทราบข้อมูลข่าวสารที่เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาในยุคที่ข่าวสารข้อมูลกลายเป็นอำนาจรูปแบบใหม่ของคนในสังคม สื่อโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือโทรศัพท์มือถือในฐานะเทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคมที่ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว มีคุณลักษณะเอื้อต่อสังคมในยุคสารสนเทศนี้สามารถตอบสนองความต้องการสื่อสารในทุกขณะเวลาทุกสถานที่ รวมทั้งยังไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเป็นเครื่องมือในการพูดคุยติดต่อกันเท่านั้น หากแต่ยังได้รับการพัฒนาให้สามารถใช้เป็นช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆที่มีอยู่อย่างมหาศาลอีกด้วย (ชาติรี ใต้ฟ้าพูล, 2541)

สื่อโทรศัพท์มือถือ นั้น ถือเป็นสื่อใหม่ที่กำลังเข้ามามีบทบาทและแสดงศักยภาพในด้านการสื่อสารอย่างเห็นได้ชัด เพราะ ณ ปัจจุบันนี้ การรับชมโทรทัศน์ ฟังวิทยุ อ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสารหรือแม้กระทั่งเล่นอินเทอร์เน็ตก็สามารถทำได้ผ่านหน้าจอเล็กๆของโทรศัพท์มือถือ เมื่อโทรศัพท์มือถือขึ้นแทนเป็นสื่อใหม่ที่ทรงพลังสำหรับโลกปัจจุบันและอนาคต สามารถตอบสนอง

ความต้องการที่จะสื่อสารของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี มนุษย์แทบทุกคนจึงมีความต้องการที่จะมีโทรศัพท์มือถือไว้ในครอบครอง เทคโนโลยีในโทรศัพท์มือถือก็เป็นส่วนดึงดูดความสนใจได้ไม่น้อย ทั้งๆที่แรกเริ่มเดิมทีนั้นโทรศัพท์มือถือเป็นเทคโนโลยีที่ผลิตขึ้นครั้งแรกเพื่อประโยชน์สำหรับการติดต่อสื่อสาร เป็นการส่งสัญญาณคลื่นและกลายเป็นสารให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง แต่เมื่อมีการพัฒนาของระบบโทรคมนาคมในยุคของข้อมูลข่าวสารมือถือก็กลายเป็นเทคโนโลยีเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีความสำคัญมากกว่าใช้เพื่อการส่ง-รับเสียงโดยตรง มันได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะความเร็ว รูปแบบการใช้งานต่างๆ รวมถึงรูปแบบของการบริการผ่านโทรศัพท์มือถือเหล่านั้น ดังจะปรากฏให้เห็นถึงการให้บริการในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเสียงพูดที่สื่อสารผ่านเครื่องแล้วเป็นเสียงที่ฝากผ่านศูนย์ฯ, ข้อความ SMS , email, web ฯลฯ เป็นสิ่งที่สามารถอยู่ได้ทุกที่ทุกเวลา ทำให้เกิดการใช้เวลาในเรื่องที่ส่วนตัว (Private realm) ค่อนข้างมาก และเวลาส่วนใหญ่ก็ถูกมองว่าสิ้นเปลืองไปกับการใช้โทรศัพท์มือถือ ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุย การส่ง SMS การเล่นเกมส์ การฟังเพลง เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้เกิดจากเทคโนโลยีของโทรศัพท์มือถือที่เอื้ออำนวยให้ผู้ใช้งานตลอดเวลา ซึ่ง "คลิปวิดีโอ" ก็เป็นอีกหนึ่งส่วนประกอบหลักที่ผู้ใช้ให้ความสนใจ เนื่องจากคลิปวิดีโอสามารถถ่ายภาพเหตุการณ์ในช่วงระยะเวลาสั้นๆได้ไม่เกิน 5 – 10 นาที และผู้ใช้อีกยังสามารถส่งต่อภาพคลิปวิดีโอไปยังโทรศัพท์มือถือเครื่องอื่นๆได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

โทรศัพท์มือถือในปัจจุบันมีความหลากหลายทั้งในเรื่องยี่ห้อ รุ่น ขนาด หรือราคาที่สามารถรองรับความต้องการของผู้บริโภคได้ทุกเพศทุกวัยทุกระดับ ดังนั้นวัยรุ่นแทบทุกคนจึงสามารถมีโทรศัพท์มือถืออยู่ในครอบครอง เราจะเห็นได้ว่าตั้งแต่มีโทรศัพท์มือถือขึ้น พฤติกรรมบางอย่างของมนุษย์เปลี่ยนไป เช่น การสื่อสาร การพูดคุย ความบันเทิง รวมถึงพิธีกรรมต่างๆที่สำคัญถูกสร้างนัยยะใหม่ ไม่เพียงแต่พฤติกรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงเท่านั้น ตัวโทรศัพท์มือถือเองในฐานะที่เป็นเทคโนโลยีก็ถูกพัฒนาและเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมและทันต่อความต้องการของมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ข้อความสั้นๆเพื่อติดต่อกัน การฟังเพลงโดยไม่ต้องฟังจากวิทยุหรือโทรทัศน์ การพูดคุยกันหรือส่งเสียง รวมถึงรูปภาพต่างๆ (กฤษณ์ณ งามผาดิพงษ์, 2549) เมื่อวัยรุ่นมีโทรศัพท์มือถือที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการสื่อสาร การส่งภาพต่อกันไปก็เริ่มเป็นที่นิยม ภาพคลิปวิดีโอที่วัยรุ่นนิยมส่งต่อเพื่อกระจายเผยแพร่ก็มีหลากหลายประเภทเช่น ภาพตลกขบขัน ภาพแอบถ่าย ภาพลามก และรวมไปถึงภาพที่มีความรุนแรง

ตัวอย่างคลิปวิดีโอที่รู้จักกันดี เช่น คลิปภาพเหตุการณ์ตบตีใช้กำลังกันของนักเรียนหญิง (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 27 มิ.ย 2549) ทำให้คลิปวิดีโอเป็นที่นิยมแพร่หลายอย่างกว้างขวางในหมู่มวลมหาประชาชน ความแพร่หลายของวิดีโอคลิปนั้นส่วนหนึ่งมาจากอุปกรณ์การถ่ายวิดีโอ และในช่วงระยะหลังมานี้เมื่อสังคมไทยเริ่มเข้าสู่ยุคสารสนเทศมากขึ้น กล้องดิจิตอลทั่วไป

โทรศัพท์มือถือ หรือแม้แต่เว็บ คาเมราก็สามารถถ่ายวิดีโอคลิปได้เช่นกัน อีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้วิดีโอคลิปแพร่หลายเป็นอย่างมากก็คือ วิธีการแพร่กระจายหรือการส่งต่อโดยมีอยู่ 2 ส่วนประกอบกันคือ เครื่องข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และเครือข่ายโทรศัพท์มือถือที่สามารถส่งวิดีโอคลิปให้กันได้ผ่าน MMS (Multimedia Message System) หรือผ่านสัญญาณไร้สายอื่นๆ เช่น บลูทูธ, อินฟราเรด เป็นต้น ด้วยปัจจัยเรื่องวิธีการในการส่งต่อภาพวิดีโอคลิปโดยการใช่โทรศัพท์มือถือซึ่งเป็นช่องทางการแพร่กระจายอย่างง่ายดายและรวดเร็วนั้น ทำให้เกิดปรากฏการณ์หนึ่งขึ้นใหม่ในสังคมนั่นก็คือ "วัฒนธรรมคลิป" (Clip Culture) หมายถึงว่า วิดีโอคลิปนั้นเป็นที่นิยมแพร่หลายอย่างกว้างขวาง และเป็นที่ยอมรับในหมู่เยาวชน ในขณะที่เดียวกัน การรับส่งวิดีโอคลิปแพร่หลายต่อกันไปจนเกิดเป็นวัฒนธรรมคลิปก้น เยาวชนก็ได้สร้างค่านิยมต่างๆขึ้นมากมายเป็นวัฒนธรรมย่อยของตนเอง และสะท้อนออกมาผ่านการใช่วิดีโอ คลิปเหล่านั้น ดังตัวอย่างคลิปภาพเหตุการณ์ตบตีใช้กำลังกันของนักเรียนหญิง สามารถสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของเยาวชนบางกลุ่มที่มีต่อความรุนแรงว่าเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ เป็นต้น กล่าวคือ หากมองให้ถึงแก่น เทคโนโลยีที่ทันสมัยก็เปรียบเสมือนเหรียญสองด้านที่ทำให้เราต้องเผชิญกับปัญหาที่ทำทนายจำนวนมากเช่นกัน (ศิริพงษ์ วิทยวิโรจน์, 2549)

ในยุคสารสนเทศนี้ การเปิดรับสื่อวิดีโอคลิปมือถือของเยาวชนนำมาซึ่งความรู้ และทัศนคติต่อเรื่องต่างๆทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ซึ่งความรู้และทัศนคตินี้สามารถนำมาซึ่งการยอมรับปฏิบัติที่อาจสอดคล้องหรือไม่สัมพันธ์กันก็ได้ เยาวชนจะมีพฤติกรรมที่แสดงออกมาตามความรู้ ความคิด และทัศนคติที่มี บิดามารดาหรือผู้ปกครองเองมีความกังวลไม่น้อยกับพฤติกรรมของเยาวชนที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของสถานการณ์สังคม เทคโนโลยีที่มีการพัฒนามากขึ้นๆ เยาวชนได้รับรู้ข่าวสารต่างๆมากขึ้น รวมถึงมีช่องทางการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในโลกไร้พรมแดนได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว กระแสการใช้โทรศัพท์มือถือมีจำนวนมากขึ้นเพราะมีราคาถูกลง หาซื้อมาใช้ได้อย่างง่ายดาย แล้วเมื่อโทรศัพท์มือถือเพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้ใช้ในการถ่ายวิดีโอคลิปได้ ยิ่งทำให้เด็กเยาวชนไทยสามารถรับรู้และแลกเปลี่ยนภาพข่าวสารกันได้มากขึ้น จนสามารถนำภาพถ่ายวิดีโอคลิปไปใช้ในจุดประสงค์หลายอย่าง เช่น เพื่อความสนุกสนาน เพื่อเก็บบันทึกความทรงจำสั้นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสาร เพื่อการแข่งขัน หรือ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในทางไม่ถูกไม่ควร อาทิ ถ่ายภาพการมีเพศสัมพันธ์ไว้เพื่อประจาดังที่เป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นต้น (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 28 มิ.ย 2549) เยาวชนจะเกิดความรู้ ทัศนคติจากการใช่วิดีโอคลิปมือถือ จนอาจมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากการได้ใช้คลิปวิดีโอมือถือและส่งผลกระทบต่อในด้านต่างๆตามมามากที่สุด

ดังนั้น งานวิจัยที่จะศึกษาในครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้วิดีโอคลิปมือถือ (ความถี่ในการรับ-ส่ง, ประเภทภาพ) ต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการใช้วิดีโอคลิปมือถือของเด็กเยาวชนในเรื่องเพศและความรุนแรง โดยมีการกำหนดปัญหาคำวิจัย ดังนี้

ปัญหาคำวิจัย

1. พฤติกรรมการใช้วิดีโอคลิปมือถือในกลุ่มเยาวชนเป็นอย่างไร
2. การใช้วิดีโอคลิปมือถือ (ความถี่, ประเภทภาพ) มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของเยาวชนในเรื่องเพศและความรุนแรงหรือไม่ อย่างไร
3. การใช้วิดีโอคลิปมือถือ (ความถี่, ประเภทภาพ) มีความสัมพันธ์พฤติกรรมของเยาวชนในเรื่องเพศและความรุนแรงหรือไม่ อย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ จะเลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างประชากรประมาณ 420 คนในการตอบแบบสอบถาม และสัมภาษณ์เชิงลึก 17 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นนักเรียนที่ศึกษาระดับชั้นมัธยมปลายปีที่ 4 - 6 ในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร โดยเป็นเยาวชนเพศหญิงและชายอายุ 15 - 19 ปี เนื่องจากวัยในช่วงนี้เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ และเริ่มมีความสัมพันธ์กับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างชัดเจน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงพฤติกรรมการใช้วิดีโอคลิปของกลุ่มเยาวชนในปัจจุบันว่าเป็นไปในทิศทางใด
2. ได้ทราบถึงทัศนคติและพฤติกรรมด้านเพศและความรุนแรงของเยาวชนที่เกิดขึ้นจากการใช้วิดีโอคลิปมือถือ อันจะสามารถเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการหามาตรการดูแลเยาวชนต่อไป